

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.14540637>

Організаційно-економічний механізм забезпечення сталого розвитку підприємства: сутність, складові та особливості формування

Олійник Наталія Миколаївна

кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки, Херсонський національний технічний університет, Бериславське шосе, 24, м. Херсон, 73008, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1019-5708>, Web of Science ResearcherID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/JNR-9350-2023>, Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192011270>

Олійник Олександр Миколайович

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти (PhD) спеціальності 051 «Економіка», Херсонський національний технічний університет, Бериславське шосе, 24, м. Херсон, 73008, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2467-6948>

Прийнято: 29.11.2024|Опубліковано: 19.12.2024

***Анотація. Мета.** У статті досліджено сутність, складові та особливості формування організаційно-економічного механізму забезпечення сталого розвитку підприємства. Метою статті є дослідження теоретико-методологічних основ, а також розробка практичних рекомендацій щодо формування організаційно-економічного механізму забезпечення сталого розвитку підприємства.*

Методи. *Методологічною основою дослідження виступили емпіричні методи наукового дослідження (спостереження, опис) і теоретичні методи наукового дослідження (комплексні методи синтезу, абстрагування, узагальнення та пояснення, індукція, дедукція).*

Результати. *У статті запропоновано визначення дефініції «організаційно-економічний механізм забезпечення сталого розвитку підприємства». Виділено основні складові узагальнюючої моделі організаційно-економічного механізму забезпечення сталого розвитку підприємства. Зазначено, що в умовах підвищеної невизначеності в процесі формування організаційно-економічного механізму забезпечення сталого розвитку підприємства рекомендовано використовувати технологію стратегічного управління, яка повинна включати наступні складові: нормативно-правове забезпечення, організаційно-економічне забезпечення й інформаційне забезпечення. Обґрунтовано, що активне використання зазначених складових організаційно-економічного механізму забезпечення сталого розвитку підприємства в оптимальній послідовності та за умови постійного їх корегування відповідно до динамічних змін як зовнішнього, так і внутрішнього бізнес-середовища в умовах підвищеної невизначеності, а також своєчасна реалізація запропонованого механізму сприятимуть прискоренню сталого економічного розвитку підприємства, позначатимуться на рівні його конкурентоспроможності та призведуть до підвищення ефективності його діяльності.*

Висновки. *Формування організаційно-економічного механізму – це критично важливий процес для забезпечення сталого розвитку підприємства в умовах підвищеної невизначеності.*

Ключові слова: *розвиток підприємства, організаційно-економічний механізм, методи, важелі.*

Organizational and economic mechanism of ensuring sustainable growth of enterprise: the essence, components and peculiarities of forming

Nataliia Oliinyk

PhD, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economics, Entrepreneurship and Economic Security, Kherson National Technical University, 24, Berislav Highway, Kherson, 73008, Ukraine, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1019-5708>, Web of Science ResearcherID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/JNR-9350-2023>, Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192011270>

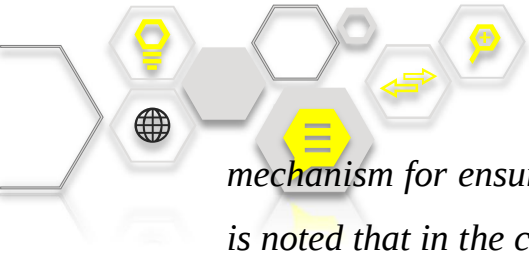
Oleksandr Oliinyk

PhD student of Economics, Kherson National Technical University, 24, Berislav Highway, Kherson, 73008, Ukraine, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2467-6948>

Abstract. Purpose. *This article investigates the essence, components and peculiarities of forming organizational and economic mechanism for ensuring the sustainable development of enterprise. The article aims to study the theoretical and methodological foundations, as well as development of practical recommendations for the formation organizational and economic mechanism of ensuring sustainable growth of enterprise.*

Methods. *Empirical methods (observation, description) and theoretical methods (complex methods of synthesis, abstraction, generalization, and explanation, induction, deduction) have become the methodological basis of the study.*

Results. *The definition of «organizational and economic mechanism of ensuring sustainable growth of enterprise» is proposed in the article. The main components of the generalizing model of the organizational and economic*

mechanism for ensuring the sustainable development of enterprise are allocated. It is noted that in the conditions of increased uncertainty in the process of forming an organizational and economic mechanism for ensuring the sustainable development of enterprise, it is recommended to use the technology of strategic management, which should include the following components: regulatory and legal support, organizational and economic support, and information support. It is substantiated that the active use of these components of the organizational and economic mechanism for ensuring the sustainable development of enterprise in the optimal sequence and subject to their constant adjustment in accordance with the dynamic changes in both the external and internal business environment in conditions of increased uncertainty, as well as the timely implementation of the proposed mechanism will accelerate the sustainable economic development of enterprise, affect its competitiveness and lead to an increase in the efficiency of its activities.

Conclusions. *The formation of an organizational and economic mechanism is a critically important process for ensuring sustainable growth of the enterprise in the conditions of increased uncertainty.*

Keywords: *enterprise development, organizational and economic mechanism, methods, leverage.*

Постановка проблеми. В сучасному світі зростаючий вплив глобалізації та посилення конкурентної боротьби між суб'єктами господарювання сприяють розвитку і пошуку нових, більш ефективних інструментів управління соціально-економічними системами, які в умовах підвищеної невизначеності зможуть зменшити вплив негативних чинників на загальну ефективність діяльності підприємства. В науковому доробку [1, р. 365] зазначено, що до найважливіших факторів підвищення ефективності виробництва і максимізації вірогідності залучення інвестицій належать: забезпечення економічного й раціонального використання матеріальних, трудових, фінансових ресурсів, виробничих потужностей; оптимізація

структури ресурсоспоживання на основі впровадження нових проєктних, конструкторських та технологічних рішень, які дозволяють підвищити комплектність використання виробничих ресурсів; скорочення витрат виробничих ресурсів на всіх стадіях виробництва і споживання.

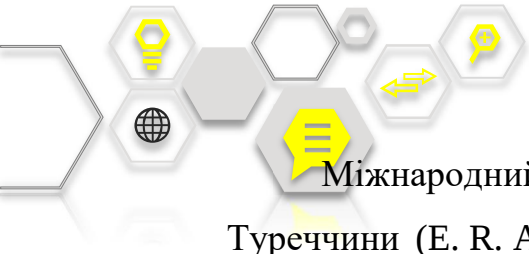
Врахування факторів впливу (як негативних, так і позитивних) на функціонування підприємства, досягнення підвищення ефективності його діяльності та належних темпів сталого розвитку потребує формування дієвого організаційно-економічного механізму управління цим процесом. Це дослідження зосереджено на розгляді теоретико-методологічних основ терміну «організаційно-економічний механізм забезпечення сталого розвитку підприємства» та його складових, а також розробці практичних рекомендацій щодо його формування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасних наукових дослідженнях українських та міжнародних вчених значна увага приділяється концепції сталого розвитку, теоретико-методологічним та практичним аспектам управління стійким розвитком підприємства і проблемам формування організаційно-економічного механізму його забезпечення.

Так, науковий доробок українських вчених під керівництвом Н. В. Шандової [2] присвячено дослідженню концептуальних підходів і механізмів стимулювання розвитку соціально-економічних систем та суб'єктів ринку.

А. Usov, М. Kunitsyn, Е. Zabarna та L. Niekrasova в статті [3] дослідили управління стійким розвитком виробничих систем в умовах децентралізації. Автори статті розглянули аргументи та контраргументи, які використовуються для визначення стану підприємства, оцінки його функціональної ефективності й оптимізації його цільових функцій при реалізації управлінських завдань.

Вплив обліково-аналітичного забезпечення на сталий розвиток підприємств у Німеччині та Україні дослідили О. Sokil, D. Zvezdov, V. Zhuk, S. Kucherko та L. Sakhno [4].

Міжнародний науковий колектив, до складу якого увійшли вчені Туреччини (Е. R. Ahmed та М. Akyurek), а також Іраку (Т. Т. Y. Alabdullah), статтю [5] присвятили розгляду взаємозв'язків між ESG-ефектами і сталим розвитком підприємств, зокрема в контексті управлінського обліку й інновацій.

І. V. Zamula, О. V. Shavurska, Н. V. Kireitseva [6] провели детальне дослідження щодо вивчення можливостей України у реалізації економічних, соціальних й екологічних цілей сталого розвитку в умовах повоєнного відновлення.

Науковець із В'єтнаму V. I. Nguyen у статті [7] дослідив вплив зеленого управління людськими ресурсами (управління продуктивністю та компенсаціями, працевлаштування і рівень здоров'я з урахуванням принципів зеленого розвитку) на сталий розвиток (економічний розвиток, соціальний розвиток та екологічний розвиток) компанії.

О. О. Охріменко, Д. В. Фоменко та У. В. Ситайло в науковому доробку [8] дослідили інтеграцію цілей сталого розвитку ООН у бізнес-стратегії корпоративної соціальної відповідальності.

Вчені із Польщі (Е. Gross-Golacka, А. Brzozowska та R. Balcerzyk) і Саудівської Аравії (І. М. М. El Emay) в науковій публікації [9] детально проаналізували бар'єри в управлінні інтелектуальним капіталом організації відповідно до цілей сталого розвитку.

Вітчизняні науковці в колективній монографії [10] дослідили теоретичні основи формування сталого розвитку економіки підприємств, визначили напрями забезпечення сталого розвитку підприємств, які передбачають розробку та обґрунтування моделей і методів управління.

Дослідження української вченої Т. Дем'яненко [11] присвячені розробці теоретико-методичних основ, а також практичних рекомендацій щодо формування і вдосконалення механізму управління розвитком промислового підприємства.

О. Федірець [12] дослідив сутність та основні принципи формування організаційно-економічного механізму, який забезпечив би розвиток підприємств з урахуванням сучасних реалій.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість досліджень та публікацій, присвячених забезпеченню сталого розвитку підприємства, вказане питання залишається недостатньо дослідженим у сучасних умовах. Аналіз досліджень і публікацій свідчить про відсутність в сучасній економічній науці трактування дефініції «організаційно-економічний механізм забезпечення сталого розвитку підприємства», а отже і схеми такого механізму. Це обумовлює коло подальших додаткових досліджень в межах означеної проблеми.

Потенційний внесок цієї статті полягає у дослідженні сутності, складових та особливостей формування організаційно-економічного механізму забезпечення сталого розвитку підприємства. У цьому науковому доробку зроблено спробу запропонувати визначення дефініції «організаційно-економічний механізм забезпечення сталого розвитку підприємства». Це дослідження також робить внесок у розробку практичних рекомендацій щодо формування зазначеного організаційно-економічного механізму.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета цієї статті – дослідити теоретико-методологічні основи, а також розробити практичні рекомендації щодо формування організаційно-економічного механізму забезпечення сталого розвитку підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток цивілізації нині супроводжують соціально-економічні й екологічні кризові явища. І це вже стало проблемою світового масштабу. Сучасні еколого-кліматичні проблеми обумовлюють необхідність пошуку нових моделей економічного зростання, орієнтованих на сталий розвиток та заснованих на нових принципах і видах діяльності, що сприяють підвищенню добробуту й екологізації простору [13, с. 32].

Н. В. Шандова в колективній монографії [14, с. 18] дослідила еволюцію понятійно-категоріального апарату теорії стійкого розвитку промислових підприємств і зазначає, що стійкий розвиток підприємства – це визначений суспільством напрямок просування за траєкторією досягнення заданих орієнтирів, в процесі якого забезпечуються позитивні збалансовані зміни економічного, екологічного та соціального характеру, зберігається загальноекономічна стійкість, задовольняються потреби робітників і власників, результатом чого є зростання цінності потенціалу підприємства та зміна його конкурентного статусу.

Досягнення стійкого (сталого) розвитку підприємства потребує створення дієвого організаційно-економічного механізму його забезпечення. Проте для цього потрібно спочатку дослідити сутність зазначеного механізму, виокремити його основні складові та розглянути особливості формування.

Результати проведеного наукометричного дослідження свідчать, що сьогодні науковцями активно досліджуються «організаційний механізм», «організаційно-економічний механізм розвитку підприємства», «механізм стимулювання розвитку», «економічний механізм», «організаційно-господарський механізм» та інші механізми, визначення і зміст яких трактуються по-різному.

Так, наприклад, на думку Т. Дем'яненко, «організаційний механізм являє собою систему взаємопов'язаних базових елементів, які входять до складу суб'єктів та учасників промислових підприємств або належать до об'єктів їх виробничої інфраструктури» [11, с. 24].

О. Федірець пропонує наступне трактування організаційно-економічного механізму розвитку підприємства: «це комплекс взаємопов'язаних методів, інструментів, засобів та важелів, які за допомогою впливу на організаційно-економічні процеси задовольняють ефективну реалізацію поставлених цілей і завдань розвитку підприємства, сприяють результативним змінам стану останнього завдяки дії чинників внутрішнього і зовнішнього середовища» [12].

Проте на сьогодні в економічній науці відсутнє трактування дефініції «організаційно-економічний механізм забезпечення сталого розвитку підприємства». Саме тому, узагальнюючи наявні визначення термінів «організаційний механізм», «економічний механізм», «організаційно-економічний механізм», «механізм розвитку підприємства», «механізм забезпечення економічного розвитку підприємства» та використовуючи загальний принцип трактування таких характеристик, в даній статті ми запропонували авторське визначення дефініції «організаційно-економічний механізм забезпечення сталого розвитку підприємства». На нашу думку, під цією дефініцією слід розуміти сукупність важелів як організаційного, так і економічного характеру, усіх можливих методів управління та ведення господарства в межах правового поля, практичних заходів економічного, екологічного та соціального характеру, що орієнтовані на пошук і реалізацію можливостей підприємства, які забезпечать його сталий розвиток в умовах підвищеної невизначеності.

У структурі узагальнюючої моделі організаційно-економічного механізму забезпечення сталого розвитку підприємства пропонуємо виділити три складові (рис. 1).

Рис. 1. Узагальнююча модель організаційно-економічного механізму забезпечення сталого розвитку підприємства

Джерело: власна розробка авторів

При проведенні аналізу результатів реалізації організаційно-економічного механізму забезпечення розвитку підприємства вкрай важливо обґрунтувати застосування конкретних показників і способів їх розрахунку [15, с. 269-270].

Отже, в процесі формування організаційно-економічного механізму забезпечення сталого розвитку підприємства в умовах підвищеної невизначеності рекомендовано використовувати технологію стратегічного управління, яка повинна включати наступні три складові: нормативно-правове забезпечення, організаційно-економічне забезпечення та інформаційне забезпечення, характеристики яких наведено в табл. 1.

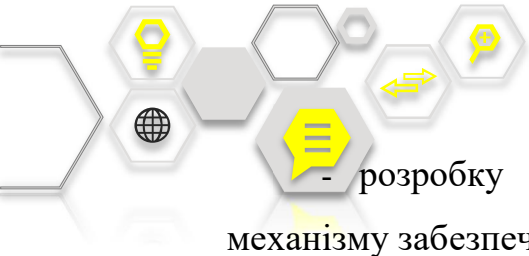
Характеристика складових організаційно-економічного механізму
забезпечення сталого розвитку підприємства

Складова механізму	Характеристика
Нормативно-правове забезпечення	- закони України; - укази Президента України; - постанови Кабінету Міністрів України; - накази та листи Міністерств та відомств України; - статут підприємства; - договори, контракти; - регламентуючі документи.
Організаційно-економічне забезпечення	Методи: планування, прогнозування, інвестування, кредитування, система розрахунків, матеріальне стимулювання та відповідальність. Важелі: цінова політика, управління витратами і ресурсами підприємства, стимулювання працівників тощо.
Інформаційне забезпечення	- внутрішня інформація (розпорядчі документи, показники діяльності підприємства, оперативні дані та інше); - зовнішня інформація (дані щодо попиту на продукцію, платоспроможності покупців, нових товарів, фінансової стійкості постачальників, прогресивних технологій та інше).

Джерело: власна розробка авторів

Формування організаційно-економічного механізму забезпечення сталого розвитку підприємства має здійснюватися поетапно і передбачає певну послідовність дій, а саме:

- моніторинг поточного рівня розвитку підприємства, визначення існуючих проблем, тенденцій розвитку та подальших перспектив функціонування підприємства;
- діагностику функціонування організаційно-економічного механізму забезпечення сталого розвитку підприємства;
- оцінку можливостей удосконалення організаційно-економічного механізму забезпечення сталого розвитку підприємства;

- розробку програми вдосконалення організаційно-економічного механізму забезпечення сталого розвитку підприємства;

- оцінку запропонованого організаційно-економічного механізму забезпечення сталого розвитку підприємства;

- впровадження програми вдосконалення організаційно-економічного механізму забезпечення сталого розвитку підприємства.

Використання нормативно-правового, організаційно-економічного та інформаційного забезпечення при формуванні механізму забезпечення сталого розвитку підприємства, який потрібно постійно корегувати відповідно до динамічних змін як зовнішнього, так і внутрішнього бізнес-середовища в умовах підвищеної невизначеності, а також своєчасна реалізація адаптованого механізму сприятимуть прискоренню сталого економічного розвитку підприємства, позначаються на рівні його конкурентоспроможності та призведуть до підвищення ефективності його діяльності.

Висновки. Для забезпечення сталого розвитку підприємства в умовах динамічних змін бізнес-середовища формування організаційно-економічного механізму являється одним із найважливіших процесів.

Перспективи подальших наукових досліджень вбачаються в адаптації запропонованого механізму для підприємств різної галузевої спрямованості.

Список використаних джерел

1. Tyukhtenko N., Makarenko S., Oliinyk N., Gluc K., Portugal Ed., Rybachok S. Innovative development of the regions: cooperation between enterprises and state institutions. *Marketing and Management of Innovations*. 2019. Vol. 10. Issue 3. P. 354-365. DOI: <http://doi.org/10.21272/mmi.2019.3-27>

2. Концептуальні підходи та механізми стимулювання розвитку соціально-економічних систем та суб'єктів ринку : монографія / за заг. ред. д.е.н., проф. Н. В. Шандової. Херсон : Книжкове видавництво ФОП Вишемирський В.С., 2023. 362 с.

3. Usov A., Kunitsyn M., Zabarna E., Niekrasova L. Managing the Stable Development of Manufacturing Systems under Decentralization. *Marketing and*

Management of Innovations. 2023. Vol. 14. Issue 4. P. 151-165. DOI: <https://doi.org/10.21272/mmi.2023.4-11>

4. Sokil O., Zvezdov D., Zhuk V., Kucherkova S., Sakhno L. Social and environmental costs: the impact of accounting and analytical support on enterprises' sustainable development in Germany and Ukraine. *Economic Annals-XXI*. 2020. № 181 (1-2). P. 124-136. DOI: <https://doi.org/10.21003/ea.V181-11>

5. Ahmed E. R., Alabdullah T. T. Y., Akyurek M. Management of Innovations in the Environmental, Social, and Governance Scores and Sustainability Performance Through ESG Disclosure: Evidence from Emerging Markets. *Marketing and Management of Innovations*. 2023. Vol. 14. Issue 4. P. 69-83. DOI: <https://doi.org/10.21272/mmi.2023.4-05>

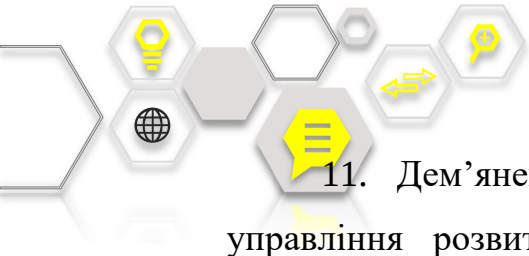
6. Zamula I. V., Shavurska O. V., Kireitseva H. V. Sustainable Development of Ukraine as an Innovative Approach to Its Post-War Recovery. *Science and Innovation*. 2024. Vol. 20. № 3. P. 3-16. DOI: <https://doi.org/10.15407/scine20.03.003>

7. Nguyen V. I. Increasing Sustainable Performance Through Green Human Resource Management: The Role of Green Supply Chain Management and Corporate Social Responsibility. *Marketing and Management of Innovations*. 2023. Vol. 14. Issue 4. P. 1-16. DOI: <https://doi.org/10.21272/mmi.2023.4-01>

8. Охріменко О. О., Фоменко Д. В., Ситайло У. В. Інтеграція цілей сталого розвитку ООН у бізнес-стратегії корпоративної соціальної відповідальності: виклики та можливості консалтингу. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*. 2024. № 10. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13326287>

9. Gross-Golacka E., Brzozowska A., Balcerzyk R., El Emary I. M. M. Barriers to Sustainable Management of Organizational Intellectual Capital. *Marketing and Management of Innovations*. 2024. Vol. 15. Issue 1. P. 252-263. DOI: <https://doi.org/10.21272/mmi.2024.1-19>

10. Формування сталого розвитку економіки : колективна монографія / за ред. д.е.н., проф. М. В. Шарко. Херсон : ПП Вишемирський В.С., 2014. 217 с.

11. Дем'яненко Т. Формування організаційно-економічного механізму управління розвитком промислового підприємства. *Development Service Industry Management*. 2024. № 3. С. 19-25. DOI: [https://doi.org/10.31891/dsim-2024-7\(3\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2024-7(3))

12. Федірець О. Сутність та принципи формування організаційно-економічного механізму розвитку підприємств агропродовольчої сфери. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 28. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-28-56>

13. Інституціональна трансформація розвитку економіки України : колективна монографія / за заг. ред. д.е.н., проф. О. Л. Гальцової. Запоріжжя: КПУ, 2019. 268 с.

14. Розвиток підприємства в умовах нестабільного зовнішнього середовища: управління, реалізація та перспективи : монографія / за заг. ред. д.е.н., проф. М. В. Шарко. Херсон : ФОП Вишемирський В.С., 2019. 306 с.

15. Соловйова Н. І., Макаренко С. М., Олійник Н. М. Методологічна коректність прогнозного оцінювання параметрів соціально-економічного розвитку регіонів. *Актуальні проблеми економіки*. 2016. № 11 (185). С. 268-277. <http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/123456789/2165/1/268-277.pdf>.